

Bródy Sándor jubileumára

A modern magyar irodalom első mesterei között kitüntetett hely illeti meg *Bródy Sándort*, akinek ma ünnepeljük születése 125. évfordulóját. Nagy tehetségű, sok műfajban tevékenykedő író és mélyen szociális gondolkodású ember volt, akit hevülékeny természete és szenvedélyes igazságvágya szinte predesztinált az anekdotázásba fulladt századvégi magyar próza megújítására. Ma már látjuk, hogy annak az életes irodalomnak, amely utóbb Ady verseiben és Móricz regényeiben tetőződött, Bródy volt az egyik *legjelentősebb előkészítője*; szókimondása, hangütésének kritikai éle, az elnyomottakkal való szolidaritása annak a szellemi és társadalmi forradalomnak az útját egyengette, amely elvezetett a Magyar Tanácsköztársasághoz.

Egerben, negyvennyolcas hagyományokat ápoló kereskedőcsalád sarjaként született 1863-ban, s a polgári haladás eszményeitől irányítottan fiatalon a toll, az újságírás szolgálatába állt. Békéscsabán, Gyulán, majd Kolozsvárott voltontörösködve került a kezébe Zola művei — ezeknek a hatására írta első elbeszéléseit, melyeket *Nyomor* címmel adott közre. Ez a karcsú kötetke a maga naturalisztikus, a való élet tényeihez ragaszkodó ab-

rázólásmódjával valóságos enciklopédiáját adta a kapitalizálódó magyar társadalom ellentmondásainak. Zola nyomán Bródy is úgy gondolta, hogy az emberi lét alakulása az ösztönélet függvénye, s mint ilyen, eleve behatároltatott, mégis, amikor írt, túltette magát az elmélet szűkességén, s a romantikusok indulatával a korlátok szétzúzására tört.

Mint ismeretlen fiatalember került fel Budapestre, ahol szokatlan, meghökkenítő témáival és eleven stílusával csakhamar a legolvasottabb írók egyike lett. Novelláskönyvei (*Rejtelmek, Emberfejek, Hűsevők*), regényei (*Szinészvér, Az ezüst kecske, A nap lovagja*) és drámái (*A dada, A tanítónő, A medikus*) nagy sikereket arattak, jóllehet, csak részben tudták elérni azokat a célokat, melyeket az író maga elé tűzött.

Az elsők között ismerte fel a magyar irodalomban a munkásmozgalom jelentőségét. Lapjaiban rendszeresen foglalkozott a proletariátus helyzetével és harcával, megértve és propagálva a marxi eszmerendszer jó néhány elemét. A legtöbbet mégis az értelmiségtől remélt, amely azonban sem tömegében, sem felkészültségében nem képviselt olyan erőt, amely az áttörést biztosíthat-

ta volna. Ez a felismerés az idősödő író elkedvetlenítette.

Az 1918—19-es forradalmi eseményekben már nem vett részt, csupán rokonszenvét nyilvánította ki — ennek ellenére a fehérterror győzelme után emigrálnia kellett. Bécsben írta filozófikus tartalmú novellaciklusát, amelyben Rembrandt élete kapcsán a saját pályájáról elmélkedik, s amelynek megjelenését már nem élhette meg. 1924 augusztusában tett pontot küzdelmes életére a halál. Jómaga egy baráti levélben így minősítette munkásságát: „... ha majd száz év múlva a magyar értékek fiókjába fognak kutatni, valakinek kezébe fognak jutni az írásaim, s hallom, amint azt fogja mondani: nini, kis pénzecske, kopott Máriás húszas, rozsdá megette, penész belepte, de nem rossz anyagból van — lehetett volna belől, nagy ezüst serleget ötvözni, hogy akik szomjasak, habzó bort igyanak belőle.”

Aki belelapoz életművébe, tapasztalhatja: *igencsak szerény önértékelés* ez. Meglehet, hogy nagy klasszikusainkkal összevetve, a Bródy-mű talán nem „ezüst serleg”, de hogy jó matéria, hogy időálló anyagból készült, az bizonyos. Ezért is idézzük emlékéit immár az óhajtott száz esztendő után is. **T. A.**